

Posudek bakalářské práce Jany Anderlové
**Multikulturní vzdělávání: informace o lidech s vadou sluchu
a o lidech se zdravotním postižením obecně v učebních dokumentech
a ve vybraných učebnicích pro první stupeň základní školy**
(FF UK v Praze, Ústav českého jazyka a teorie komunikace,
obor Čeština v komunikaci neslyšících)

Přestože se Jana Anderlová na rozdíl od většiny pedagogicky zaměřených prací vytvořených studenty oboru Čeština v komunikaci neslyšících nezabývala žádným aspektem výchovy a vzdělávání dětí a žáků se sluchovým postižením, může být její bakalářská práce pro komunitu lidí se sluchovým postižením v budoucnu velmi přínosná. Jsem přesvědčena, že kdyby učitelé běžných základních škol (včetně učitelů vytvářejících školní vzdělávací programy) a především tvůrci příslušných učebnic využili obrovské množství informací a námětů, které diplomantka v předložené práci shromáždila, utřídila a usouvztažnila, výrazně by se tím v horizontu několika let či desetiletí zlepšila všeobecná informovanost o životě lidí se sluchovým postižením a o jejich možnostech a potřebách, což by v ideálním případě mohlo vést k postupnému mizení vžitých myšlenkových stereotypů a mýtů o lidech se sluchovým postižením a předsudků vůči nim, které jsou dnes mezi širokou veřejností velmi rozšířeny. To vše by mohlo přispět k výraznému zlepšení postavení lidí s vadou sluchu ve společnosti a ke všeobecnému zlepšení jejich životních podmínek. Stejně jako autorka (na s. 9) věřím, že takto vzdělaná společnost „bude jistě schopna časem vytvořit takové prostředí, kdy např. na každé poště bude nejen bezbariérový přístup, ale také okénko s fungující indukční smyčkou pro nedoslýchavé klienty, zařízení pro přepis mluvené řeči pro klienty ohluchlé a internetovou tlumočnickou službou pro klienty komunikující v českém znakovém jazyce.“ Technicky je toto vše možné už nyní.

Bakalářská práce Jany Anderlové je velmi rozsáhlá, avšak díky logické struktuře a jednotné grafické úpravě se v ní čtenář dobře orientuje. Přestože autorka vycházela z velkého množství zdrojů, je zřejmé, že dané problematice rozumí a dokáže ji čtenáři vhodně přiblížit. Text je přehledný, jasný a srozumitelný. Škoda, že v některých místech se v textu objevují formulační nedostatky, překlepy a chyby způsobené zřejmě počítačovými úpravami textu a jeho přesuny, ale také jazykové chyby (včetně chyb pravopisných). Těchto míst není mnoho, ale nešťastné je, že takto problematicky je zpracováno i pojednání o lidech se sluchovým postižením na s. 11 a 12. Z textu je patrné, že autorka se snažila o pečlivost při uvádění zdrojů, přesto se některé odkazy v textu neshodují s položkami uvedenými v seznamu použité literatury a zdrojů.

Krátce se zastavím u vybraných bodů jednotlivých kapitol. V *Úvodu* diplomantka definovala termíny, které bude v práci používat, a nutno ocenit, že se stanovené terminologie v celé práci opravdu držela. K uvedení do problematiky vlastně slouží i následující dvě krátké kapitoly *2 Lidé se zdravotním postižením, lidé se sluchovým postižením* a *3 České školství po roce 1989*. Následují stěžejní kapitoly práce. V kapitole *4 Rozbor učebních dokumentů* Jana Anderlová stručně popsala

dosavadní vzdělávací programy pro základní školy (Základní škola, Národní škola, Obecná škola), program Začít spolu a Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, ale hlavně provedla podrobný rozbor všech zmíněných programů z hlediska explicitního i potenciálního zařazení multikulturního pohledu na svět, zejména s ohledem na život a potřeby lidí se sluchovým postižením a dalšími zdravotními postiženími.

Nejdelší kapitolou práce je *kapitola 5 Rozbor vybraných učebnic*. V ní autorka z uvedeného pohledu analyzovala 117 (!) učebnic pro první stupeň ZŠ (nezabývala se metodickými příručkami, pracovními sešity, pracovními listy apod., které k některým z analyzovaných učebnic patří). Učebnice rozdělila do tří skupin: 5.1 *Učebnice pro předmět prvouka a vzdělávací oblast Člověk a jeho svět pro 1. – 3. ročník*, 5.2 *Učebnice pro předmět přírodověda vzdělávací oblast Člověk a jeho svět pro 4. – 5. ročník* a 5.3 *Učebnice pro předmět český jazyk a vzdělávací obor Český jazyk a literatura*. Vnitřní strukturace všech těchto kapitol je stejná: *Multikulturní výchova obecně, Problematika zdravotního postižení obecně a Lidé s postižením sluchu a zraku*. Autorka v této kapitole nejen přehledně zveřejnila textové i obrazové úryvky z analyzovaných učebnic (bakalářská práce obsahuje 27 obrázků, z toho 21 je obsaženo v této kapitole), ale všechny ukázky také okomentovala a uvedla do souvislostí. Samotná analýza tak velkého množství učebnic je jistě značně náročná. Zde však byla umocněna pracovními podmínkami: aby mohla diplomantka prostudovat a popsat co největší množství učebnic, jež jsou aktuálně na trhu, musela s nimi pracovat přímo v jednom z velkých pražských knihkupectví.

Kapitola 6 *Jiné možnosti získávání informací o lidech se zdravotním postižením* není příliš dlouhá, ale učitelé v ní jistě mohou najít zajímavé typy a náměty k výuce v této oblasti, v které mohou někteří z nich dosud poněkud tápat. A právě znalosti a postoje vybraných učitelek tří základních škol (v každé škole se jednalo o jednu učitelku z 1. ročníku a jednu z 5. ročníku ZŠ) a jejich žáků (tj. třech tříd 1. ročníku a třech tříd 5. ročníku) byly podrobeny zkoumání v kapitole 7 *Informace o lidech se zdravotním postižením ve školní praxi*. Z výsledků této kapitoly kromě jiného vyplývá nezastupitelnost osobní zkušenosti učitelů a žáků s lidmi se zdravotním postižením a důležitost vhodného zpracování tématu v učebnicích. Písemné záznamy všech šesti rozhovorů a všech šesti hodinových besed s žáky, na které si diplomantka připravila vlastní „komponovaný program“ tvoří *Přílohy* předložené práce. Přesto bych uvítala, kdyby přímo v textu práce byly rozhovory s učitelkami a besedy s dětmi probrané poněkud podrobněji.

Nakonec se zastavím u několika pro mne zajímavých momentů (mnohé další, které by si pozornost také zasloužily, teď bohužel musím ponechat stranou):

- Autorka začleňuje problematiku života lidí se zdravotním postižením (se zvláštním zřetelem k životu lidí s postižením sluchu) do zcela nového kontextu a zároveň redefinuje a rozšiřuje pojetí multikulturality a multikulturní výchovy v základních školách.
- Rozbor učebnic (i když máme na paměti, že byly posuzovány pouze podle jednoho kritéria) odhaluje obrovské rozdíly ve zpracování a pojetí učebnic používaných na 1. stupni ZŠ. V té

souvislosti bych se chtěla diplomantky zeptat, jakou řadu učebnic pro jednotlivé zde analyzované předměty by si autorka sama vybrala, kdyby se ocitla v roli učitele 1. stupně ZŠ, a co by ji k této volbě vedlo.

- V neposlední řadě autorka dokladuje určité stereotypy v myšlení, konání a vyjadřování učitelek a zároveň ukazuje, jak (někdy možná i navzdory počínání svých učitelek) jsou děti na 1. stupni ZŠ opravdu otevřené otázkám života lidí s postižením a jak jim nedělá žádné problémy akceptovat jejich potřeby, pokud se ale včas a vhodnou formou (včetně osobní zkušenosti) dostanou k pravdivým informacím. Zde si dovoluji poslední otázku: Myslí si diplomantka, že by bylo vhodné sestavit na toto téma jednoduchou příručku pro učitele. A bylo by možné jako základ použít předloženou bakalářskou práci?

Závěr: Bakalářská práce Jany Anderlové množstvím vykonané práce vysoce převyšuje požadavky kladené na bakalářskou práci a doporučuji ji k obhajobě.

29. srpna 2010

Andrea Hudáková

Návrh hodnocení: VÝBORNĚ